

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

SCWEW
SOSNOWIEC

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Publikacja powstała w ramach projektu: „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa II Efektywne Polityki Publiczne dla Rynku Pracy, Gospodarki i Edukacji, Działania 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Opracowane przez zespół projektu Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą w Sosnowcu pod kierunkiem **Iwony Durek**

Redaktor serii
Jakub Wolny

Redaktor publikacji
Maria Flanczewska-Wolny

Konsultacja merytoryczna:
dr Jerzy Wolny

Projekt okładki
AGAW

Layout, redakcja techniczna, skład
AGAW

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

© Specjalistyczne Centrum
Wspierające Edukację Włączającą w Sosnowcu 2021

Specjalistyczne Centrum
Wspierające Edukację Włączającą
w Sosnowcu
www.scwew.sosnowiec.pl

Zespół Szkół Specjalnych nr 4
w Sosnowcu
ul. Franciszkańska 5A
41-200 Sosnowcu

Dostosowanie wymagań edukacyjnych

Maria Flanczewska-Wolny

Spis treści

WSTĘP	7
DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO POTRZEB UCZNIÓW:.....	9
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA W STOPNIU LEKKIM	9
AUTYZM	11
ZESPÓŁ ASPERGERA.....	14
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ RUCHOWA	16
WADY WZROKU	19
WADY SŁUCHU	22
UCZEŃ ZDOLNY	24
UCZEŃ ZAGROŻONY NIEDOSTOSOWANIEM I NIEDOSTOSOWANY SPOŁECZNIE.....	26
DYSLEKSJA ROZWOJOWA	28
DYSKALKULIA	33
DYSGRAFIA.....	34
DYSORTOGRAFIA.....	35
ADHD	36
PODSTAWA PRAWNA	38
ŹRÓDŁA	38

WSTĘP

Dostosowywanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi należy dziś do istotnych zadań w pracy każdego nauczyciela, konieczność ich wdrażania wynika zarówno z obowiązujących przepisów prawa oświatowego, jak również, a może nawet przede wszystkim, z dostrzeganych w tym względzie potrzeb.

Można przyjąć za J. Skibską (2013, s. 94), że obejmują swym zakresem dwa podstawowe obszary działań, które ilustruje poniższe zestawienie:

DOSTOSOWANIE

przestrzeni szkoły:

- przygotowanie metodyczne i merytoryczne nauczycieli oraz specjalistów pracujących z uczniem ze SPE
- przygotowanie wszystkich uczniów tworzących społeczność szkolną
- wyposażenie sal, gabinetów terapeutyczno-specjalistycznych
- architektura budynku szkoły oraz jego otoczenia
- współpraca z rodzicami/opiekunami prawnymi

wymagań edukacyjnych:

- dobór treści zadań do możliwości ucznia
- sposoby realizacji zadań
- sposoby i rodzaje komunikacji
- sposoby sprawdzania wiedzy
- metody i formy oceny
- metody i formy motywowania

Czy jednak w realiach współczesnej szkoły, przy dużej liczebności zespołów uczniowskich, presji wywiązywania się z realizacji podstawy programowej i natłoku biurokratycznych procedur, istnieje przestrzeń dla kompetentnych działań w tym obszarze.

Zdaniem J. Głodkowskiej (2010, s. 38-39) budowanie optymalnej strategii wspomagania rozwoju uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest możliwe, jej efektywność wymaga jednak spełnienia określonych warunków, według autorki musi bowiem charakteryzować się następującymi cechami:

- podmiotowości, czyli traktowania ucznia i jego rodziców/prawnych opiekunów jako podmioty mające wpływ na kształt edukacji;
- wzmocnienia, rozumianego jako dawanie siły do pokonywania trudności i barier;
- kompleksowości uwzględniającej rolę wszystkich środowisk, w których rozwija się uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- plastyczności, dającej przestrzeń dla modyfikowania do potrzeb i indywidualnych możliwości dziecka;

- ciągłego poszukiwania najlepszych i najskuteczniejszych metod oraz rozwiązań sprzyjających rozwojowi;
- pozytywnego charakteru pozwalającego dostrzec przede wszystkim mocne strony ucznia i jego środowiska rozwojowego, zamiast skupiania się wyłącznie na ograniczeniach;
- łączenia - w przestrzeni najważniejszymi elementami jest to, co łączy;
- profesjonalności, przejawiającej się wysokimi kompetencjami nauczycieli i specjalistów;
- optymizmu w motywowaniu ucznia ze SPE do pokonywania ograniczeń rozwojowych i pozyskiwania potrzebnego wsparcia.

Rzecz jasna opisane powyżej warunki tworzenia szkolnego systemu wsparcia dla uczniów z SPE nakreślają jedynie ogólne zasady, którymi powinniśmy się kierować, każdy nauczyciel musi je skonkretyzować, tworząc swój własny model pracy z uczniem o specjalnych potrzebach w oparciu o rozeznanie specyfiki jego funkcjonowania. Prezentowany poradnik stanowi właśnie propozycję takiego uszczegółowienia, pewien zestaw możliwych do wykorzystania przez nauczyciela sposobów dostosowywania wymagań edukacyjnych, w zależności od rodzaju zaburzenia rozwojowego czy niepełnosprawności ucznia.

Najogólniej rzecz biorąc dostosowujemy wymagania edukacyjne poprzez następujące działania:

- dobór sposobu komunikowania się z uczniem
- wydłużenie czasu pracy
- zmiany form aktywności
- dzielenie materiału nauczania na mniejsze partie
- zmniejszenie liczby zadań do wykonania
- zwiększenie liczby ćwiczeń i powtórzeń materiału
- częste odwoływanie się do konkretnego
- stosowanie metody pogłębienia poprzez umożliwienie poznawania wielozmysłowego
- dostosowanie liczby bodźców związanych z procesem nauczania
- zróżnicowane środków dydaktycznych
- zapewnienie uczniowi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości korzystania z nauki języków obcych na miarę jego potrzeb i możliwości;
- stosowanie zróżnicowanych kart zadań do samodzielnego rozwiązania
- utrwalanie reguł obowiązujących w klasie oraz jasne wyznaczenie zasad i egzekwowanie ich przestrzegania. (źródło: ORE Jolanta Rafał-Łuniewska)

Każdy jednak rodzaj zaburzenia czy niepełnosprawności, a także każdy przedmiot nauczania generuje przynależną sobie specyfikę postępowania w odniesieniu do podejmowanych dostosowań, przedstawia tę specyfikę zaprezentowane poniżej zestawienie

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO POTRZEB UCZNIÓW:

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA W STOPNIU LEKKIM

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • trudności w myśleniu abstrakcyjnym (uogólnianiu, abstrahowaniu, porównywaniu, wnioskowaniu) • problemy z myśleniem przyczynowo-skutkowym • problemy z dostrzeganiem prawidłowości • konkretyzm i mała samodzielność myślenia • przewaga myślenia konkretno-obrazowego nad myśleniem logicznym • ubogi zasób słownictwa • trudności w koncentracji uwagi (dominuje uwaga mimowolna nad dowolną) • przewaga pamięci mechanicznej nad pamięcią logiczną • mała precyzja spostrzegania • wolniejsze tempo pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie zasady pogłębłości • odwoływanie się do konkretności przy wyjaśnianiu pojęć • stwarzanie okazji do bezpośredniego, wielozmysłowego poznania • dzielenie materiału na niewielkie partie o mniejszym stopniu trudności • pozostawianie więcej czasu na utrwalenie poznanych treści • formułowanie poleceń w prostej formie • unikanie trudnych abstrakcyjnych pojęć • unikanie pytań problemowych • wydłużenie czasu pracy • zadawanie zadań domowych w zakresie adekwatnym do możliwości ucznia • dostrzeganie i promowanie na forum klasy mocnych stron ucznia • udział w zajęciach rewalidacyjnych i w ramach pomocy psychologiczno- 	<ul style="list-style-type: none"> • metody praktycznego działania • metody samodzielnych doświadczeń • metody problemowe (inscenizacje, gry dydaktyczne) • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis i pogadanka (związane z konkretem) • metoda ćwiczebna • poznawanie wielozmysłowe (poznawanie poprzez wzrok, słuch, dotyk, zapach, smak) • elementy metody M. Montessori, Metody Dobrego Startu 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne w naturalnym środowisku, • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, fotografie, itp. • pomoce audiowizualne • tablice interaktywne • edytory tekstu • kalkulatory • gry interaktywne

	<p>pedagogicznej, usprawniających funkcje poznawcze (uczeń z inteligencją niższą niż przeciętna nie jest w stanie sprostać wymogom podstawy programowej tylko dzięki pracy na lekcji i nauce własnej w domu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • metody oparte o przeżywanie (np. ekspresja – własna aktywność twórcza dziecka) • najkorzystniejsze formy organizacji pracy: • indywidualna i grupowa 	
--	--	--	--

AUTYZM

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<p>W zakresie interakcji społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone zainteresowanie innym ludźmi • Trudności w inicjowaniu kontaktu • Brak zainteresowania zabawami społecznymi • Brak właściwych reakcji na bodźce społeczne (np. własne imię) • Brak odczuwania radości z bycia z innymi • Brak reagowania na zainteresowania i pochwały • Trudności w uczestnictwie w grach i zabawach naprzemiennych • W zakresie komunikowania się • Trudności w rozumieniu funkcji komunikowania się • Trudności w tworzeniu wspólnego pola uwagi • Braki w używaniu niewerbalnych aspektów komunikacji (uśmiech, kontakt wzrokowy) • Trudności w komunikowaniu potrzeb 	<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie środowiska uczenia się ucznia (przygotowanie i wywieszenie graficznego planu dnia, stałe miejsce pracy, szafka na przybory) • w przypadku braku lub ograniczenia komunikacji werbalnej zastosowanie elementów komunikacji alternatywnej (wymiana obrazków, piktogramy) • podawanie poleceń w prostej, jednoznacznej formie • unikanie metafor, skrótów myślowych, ironii • stwarzanie możliwości do samodzielnego manipulowania, doświadczania, obserwowania • bazowanie na bodźcach wizualnych (wzrokowych) • wydłużanie czasu na wykonanie zadania • dzielenie materiału na mniejsze partie, • bezpośrednio zwracanie się do ucznia z prośbą o kontakt wzrokowy przy przekazywaniu poleceń • dostrzeganie i promowanie na forum klasy mocnych stron ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> • metody praktycznego działania • metody samodzielnych doświadczeń • metody problemowe (gry dydaktyczne) • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis i pogadanka w oparciu o konkret lub ilustrację • metoda ćwiczebna • poznawanie wielozmysłowe (poznawanie poprzez wzrok, słuch, dotyk, zapach, smak) • elementy metody M. Montessori, Metody Dobrego Startu • metody oparte o przeżywanie (np. ekspresja – własna 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy, • graficzne plany dnia • komputerowe translatory • programy komputerowe do odczytywania tekstu • edytory tekstu • syntezy mowy • interaktywne gry komputerowe • puzzle • piktogramy • tablice interaktywne • kalkulatory • elektroniczne terminarze

<ul style="list-style-type: none"> • Trudności w rozumieniu relacji słuchający – mówiący (naprzemiennosc dialogu) • Trudności w organizowaniu informacji, aby były zrozumiałe • Trudności w dostrzeganiu i naprawianiu błędów komunikacyjnych • Trudności w komunikowaniu się w celu dzielenia zainteresowań • Specyficzne zaburzenia języka: agramatyzmy, echolalie, nietypowa intonacja i barwa głosu <p>W zakresie wzorów aktywności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niechęć do zmian • Przywiązanie do stałych schematów, przedmiotów • Manieryzmy ruchowe (trzepotanie rękami, kręcenie przedmiotami, bieganie od ściany do ściany itp.) • Schematyzm w zabawie • Uporczywe, wąskie zainteresowania <p>W zakresie zaburzeń sensorycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nadwrażliwość lub niedowrażliwość na określony rodzaj bodźców (słuchowe, wzrokowe, dotykowe, smakowe czy zapachowe) <p>W zakresie zdolności poznawczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowane możliwości intelektualne, przy jednoczesnej niepełnosprawności intelektualnej 	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie w klasie miejsca dla wyciszenia i relaksu 	<p>aktywność twórcza dziecka)</p> <ul style="list-style-type: none"> • elementy animaloterapii (dogoterapia, felinoterapia) • najkorzystniejsze formy organizacji pracy: • indywidualna i grupowa 	
---	--	--	--

<p>występują problemy z myśleniem abstrakcyjnym</p> <ul style="list-style-type: none">• Zaburzenia koncentracji uwagi• Wybiórcze zdolności np. doskonała pamięć mechaniczna, niezwykła zręczność manipulacyjna, szczególne zdolności dokonywania operacji na liczbach bez rozumienia ich istoty i in.• Zachowania nietypowe (niepożądane):• Skłonność do autoagresji• Silne reakcje lękowe, niewspółmierne do bodźca• Przejawy nadpobudliwości ruchowej• Wybiórczość jedzeniowa• Zaburzenia snu			
--	--	--	--

ZESPÓŁ ASPERGERA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • Specyfika problemów analogiczna jak w przypadku spektrum autyzmu, ale o niższym stopniu nasilenia • norma intelektualna • prawidłowy rozwój języka (często język wręcz encyklopedyczny, nieadekwatny do poziomu wiekowego) • brak elastyczności poznawczej • trudności w planowaniu i antycypowaniu skutków własnego działania • zaburzenia komunikacji pragmatycznej • problemy z koncentracją uwagi • trudności w rozumieniu metafor, ironii, żartów, tzw. skrótów myślowych • obniżenie poziomu umiejętności w sytuacjach stresujących • nieprawidłowe przetwarzanie bodźców sensorycznych (nadwrażliwość dotykowa, zapachowa, słuchowa) • brak inicjatywy w podejmowaniu aktywności w grupie • trudności w zastosowaniu tego, czego nauczyły w jednej sytuacji do innej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie środowiska uczenia się ucznia (przygotowanie i wywieszenie graficznego planu dnia, stałe miejsce pracy, szafka na przybory) • omawianie niewielkich partii materiału • i o mniejszym stopniu trudności • systematyczne przywoływanie uwagi i kontaktu wzrokowego • stosowanie prostych, jasnych komunikatów bezpośrednio do ucznia • ustalenie systemu nagradzania za właściwe zachowanie i aktywność na lekcji i konsekwentnie jego wdrażanie i przestrzeganie • wydłużenie lub ustalenie określonego czasu pracy • opracowanie sposobów sygnalizowania przez ucznia informacji o zakończeniu wykonania zadania czy potrzebie wyciszenia się w kąciku relaksu (np. laminowane etykiety z informacją wizualną, którą uczeń kładzie na swoim stoliku lub podnosi do góry) • przygotowanie ucznia do wszelkich zmian w otoczeniu i rozkładzie dnia, 	<ul style="list-style-type: none"> • bazowanie na bodźcach wizualnych • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, gry dydaktyczne • metody ekspresji nastawione na emocje i przeżywanie • metody poznania wielozmysłowego • metody praktycznego działania • metoda obserwacji • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) • opis i pogadanka (związane z konkretem) • metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty) 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy, graficzne plany dnia • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) • programy komputerowe • edytory tekstu • pomoce audiowizualne, np. projektory • tablice interaktywne • kalkulatory • terminarze elektroniczne

<ul style="list-style-type: none"> • łatwość zapamiętywania wzrokowego • trudności z formułowaniem dłuższych wypowiedzi ustnych • mogą występować problemy z małą motoryką i niezbornością ruchową przejawiająca się niechęcią do podejmowania aktywności związanych z ruchem np. ćwiczeń na lekcjach wf, jazdy na rowerze, rysowania) • obniżony poziom rozwoju wyobraźni • wybiórcze, wąskie zainteresowania • problemy w rozumieniu sytuacji społecznych • problemy z oceną motywacji i intencji innych osób 	<ul style="list-style-type: none"> • zachęcanie do nawiązywania kontaktów z rówieśnikami (stworzenie tzw. Kręgu Przyjaciół spośród uczniów, będących pośrednikami w budowaniu relacji z grupą) • wzmacnianie pozycji ucznia autystycznego w klasie np. poprzez umożliwienie mu prezentacji swoich zainteresowań • unikanie negatywnego oceniania ucznia na forum klasy • korzystanie z pomocy nauczyciela wspomagającego • utrzymywanie systematycznych kontaktów z rodzicami ucznia, 	<ul style="list-style-type: none"> • metody relaksacji • trening umiejętności społecznych 	
--	--	---	--

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ RUCHOWA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci nie rozwijają na odpowiednim poziomie lokomocji, manipulacji, świadomości schematu własnego ciała, orientacji przestrzennej i rozumienia stosunków przestrzennych, często również sprawności aparatu artykulacyjnego • zaburzenia w spostrzeganiu i trudności w prowadzeniu obserwacji ze względu na częste uszkodzenia ruchomości gałek ocznych i problemy z przekraczaniem wzrokiem środkowej linii ciała. • może występować również obniżenie sprawności intelektualnej oraz funkcjonowania analizatorów zmysłów (rozwój poznawczy dzieci wiąże się nieodłącznie z aktywnością i samodzielnym • zdobywaniem doświadczeń, których uczniowie z niepełnosprawnością ruchową są w dużej mierze pozbawieni) • ograniczenia w pamięci ruchowej, nieumiejętność odtworzenia zaprezentowanego ruchu • czy nawet całej sekwencji ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie otoczenia w taki sposób, aby uczeń mógł się samodzielnie poruszać (możliwość swobodnego przemieszczania się po klasie, dostęp do stanowiska pracy ucznia) • dostosowanie środków dydaktycznych tak, by uczeń z niepełnosprawnością ruchową mógł z nich w pełni korzystać • dostosowanie miejsca pracy, tak aby uczeń mógł przyjąć prawidłową pozycję siedzącą, zwłaszcza przez dłuższy czas, bez zmęczenia • większe niż standardowe użycie w edukacji środków informatycznych (tak, aby podręczniki szkolne, zeszyty ćwiczeń były również w formie elektronicznej, co dałoby nauczycielowi możliwość regulowania wielkości czcionki, liczby zadań na stronie, wielkości rysunków itp.) • stabilizowanie tradycyjnych, papierowych materiałów dydaktycznych (zeszyt, podręcznik, karty pracy) poprzez np. podkładki antypoślizgowe na stanowisku pracy ucznia, tak, aby nie 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywizujące metody i formy pracy • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia (najlepiej z wykorzystaniem ICT np. Webquest) • stwarzanie okazji do wielozmysłowego poznania poprzez wzrok, słuch i dotyk • metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty) • metody waloryzacyjne (z wykorzystaniem kontaktu ze sztuką, np. z muzyką) • pokaz i demonstracja • zajęcia logopedyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. • stoliki z ruchomym blatem, z matą antypoślizgową • komputerowe translatory • programy komputerowe do odczytywania tekstu • edytory tekstu • komputery dobrane do potrzeb ucznia z zastosowaniem Head Pointer, systemy wykorzystujące ruchy gałek ocznych, np. FRS, Com Link LT Enable Eyes, • urządzenia odtwarzające lub generujące mowę, np. Speak Out, FRS ALT –

<ul style="list-style-type: none"> • zaburzenia w orientacji w schemacie własnego ciała, a tym samym w schemacie ciała innej osoby, orientacji przestrzennej oraz orientacji na kartce papieru • mogą pojawić się zaburzenia spostrzegania na skutek uszkodzenia ruchomości gałek ocznych oraz trudności w przekraczaniu wzrokiem linii środkowej ciała • mogą występować problemy z przyjęciem prawidłowej pozycji ciała w trakcie siedzenia (zwłaszcza przez dłuższy czas w trakcie lekcji), prowadzące w konsekwencji do • szybkiej męczliwości i trudności w utrzymaniu wysokiego poziomu koncentracji uwagi • duże problemy sprawia wodzenie wzrokiem, • co wiąże się z opanowaniem umiejętności czytania (a w połączeniu z zaburzeniami motoryki małej - również pisanie) • występowanie synkinezji (czyli współruchów) powoduje dodatkowe i niepotrzebne zużycie energii, a także znacząco wydłuża czas wykonywania danej czynności 	<p>ulegały przesunięciu przy wykonywanych często współruchach</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie porozumiewania się ucznia niemówiącego za pomocą metod komunikacji niewerbalnej • rozwijanie zainteresowań ucznia i umożliwienie mu samodzielnego zdobywania doświadczeń • zachęcanie ucznia do podejmowania częstych interakcji społecznych i zawierania przyjaźni • dawanie okazji do wykazywania się samodzielnością • zwiększanie motywacji do nauki i terapii • uczenie umiejętności właściwej regulacji emocjonalnej • wzmacnianie samooceny ucznia; • nieograniczanie aktywności ruchowej, dostosowanie metod pracy podczas zajęć wychowania fizycznego w celu umożliwienia korzystania z różnorodnej aktywności fizycznej; • umożliwienie uczestnictwa we wszystkich imprezach szkolnych bez względu na bariery architektoniczne 	<ul style="list-style-type: none"> • fizjoterapia i ćwiczenia usprawniające 	<p>Chat Dedicated Plus, wyłączniki (switches), joysticki i tablice dotykowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> • opcje ułatwień dostępu dotyczące klawiatury, klawiatura ergonomiczna, nakładki ochronne, • filmy edukacyjne i prezentacje multimedialne, • tablice interaktywne
---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none">• problemy edukacyjne u uczniów z niepełnosprawnością ruchową, w okresie adolescencji mogą zaostrzyć się wywołując bierność, niekiedy zachowania agresywne i buntownicze, nieadekwatną samoocenę, trudności w relacjach społecznych, zaburzenia komunikacyjne, depresyjność czy stany lękowe			
--	--	--	--

WADY WZROKU

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • Wolniejsze tempo spostrzegania wzrokowego u dzieci słabowidzących (potrzebują więcej czasu, aby dany przedmiot lub zjawisko rozpoznać i odróżnić od innych, • dzieci słabowidzące odbierają większość informacji drogą wzrokową i mogą czytać teksty czarnodrukowe, ale czasami muszą korzystać ze specjalnych pomocy optycznych lub tekstu napisanego powiększoną czcionką, • wydłużone tempo pracy przy wykonywaniu zadań bazujących na spostrzeganiu wzrokowym, np.: czytanie, pisanie, przepisywanie z książki lub z tablicy • mylenie liter o podobnych kształtach • mylenie wyrazów o podobnej strukturze • przestawianie liter • wolniejsze tempo czytania związane z problemami w spostrzeganiu całego wyrazu, zdania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja podstawy programowej w przypadku ucznia z wadą wzroku jest w pełni możliwa przy właściwym dostosowaniu przestrzeni szkolnej i warunków uczenia się do jego indywidualnych potrzeb: • kontrastowe oznakowanie istotnych miejsc na terenie szkoły (np. żółta taśma przy wejściu do klas, na początku i końcu schodów, przy filarach na korytarzu itp. • zamontowanie poręczy przy schodach i na ścianach o kolorze kontrastującym ze ścianami • właściwy dobór miejsca pracy ucznia w klasie (lokalizacja zapobiegająca odbłaskowi pojawiającemu się na tablicy w pobliżu okna, z odpowiednim oświetleniem i widocznością), w zależności od indywidualnych potrzeb i specyfiki wady wzroku (np. ucznia ze światłowstrętem sadzamy daleko od okna) • zachowanie stałego układu ławek w sali • dostosowanie ławki dla ucznia: ciemny, matowy blat, dodatkowe oświetlenie 	<ul style="list-style-type: none"> • metody oparte o słowo, odwołujące się do wyobraźni: • pogadanka, opis i pokaz (demonstracja dotykowa), opowiadanie, praca z książką • metody polisensoryczne (aktywizacja słuchu, węchu, dotyku czy smaku) • metody oparte o przeżywanie i kontakt ze sztuką: • impresyjne (bierny kontakt ze sztuką, np. udział w koncercie) • ekspresyjne (własna aktywność artystyczna uczniów) 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne, makiety, modele trójwymiarowe, mapy i schematy z wypukłymi konturami • podręczniki, lektury i inne pomoce dydaktyczne dostosowane dla uczniów z wadą wzroku np. zapisane w formie cyfrowej • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) • programy komputerowe do odczytywania tekstu • edytory tekstu • dyktafony • ruchome podstawki pod książki, lampki • żaluzje lub rolety w salach

<ul style="list-style-type: none"> • problemy z rozumieniem tekstu (konieczność koncentracji na postrzeganiu kształtu • poszczególnych liter) • możliwe trudności w pisaniu z uwagi na obniżoną sprawność spostrzegania i zakłóconą koordynację wzrokowo - ruchową. • trudności w spostrzeganiu małych liter, cyfr i innych znaków graficznych, a także w rozpoznawaniu i odróżnianiu przedmiotów o podobnym kształcie, różniących się tylko pewnymi szczegółami, np. kogut i kura, ołówki i długopis • trudności w spostrzeganiu przedmiotów znajdujących się w większej odległości • trudności w spostrzeganiu przedmiotów i ich cech w przypadku małego kontrastu barwnego, czyli niewielkiej różnicy pomiędzy kolorem tła, a kolorem danego przedmiotu, lub pomiędzy poszczególnymi jego elementami, • przy ograniczonym polu widzenia trudności w spostrzeganiu przestrzeni i ujmowaniu relacji między nimi, a więc w ocenie różnic w wielkości poszczególnych przedmiotów, ich 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie kroju wielkości i grubości czcionki (uczeń z ograniczonym polem widzenia będzie preferować czcionkę nie pogrubioną: D, E, 10, K natomiast uczeń z obniżoną ostrością raczej pogrubioną: D, E, 10, K • dostosowanie tła tekstu na zasadzie kontrastu barw np. poprzez zakreślacze, okienko – typoskop • dostarczanie informacji dotykowej (uwypuklone litery, wzory) • wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań wymagających percepcji wzrokowej • umożliwienie uczniowi korzystania na lekcji z komputera i urządzeń elektronicznych wspomagających widzenie 		<ul style="list-style-type: none"> • typoskop • lupa • sprzęt elektroniczny ułatwiający pracę uczniowi niewidomemu lub słabo widzącemu np. drukarka laserowa, drukarka 3D, drukarka z oprogramowaniem drukującym wypukłe rysunki, skaner i oprogramowanie rozpoznające druk zwykły i pismo brajla • stacjonarny lub komputerowy powiększalnik elektroniczny
---	--	--	---

<p>lokalizacji (które obiekty znajdują się bliżej, a które dalej) oraz określeniu odległości między nimi,</p> <ul style="list-style-type: none">• przy zaburzeniach widzenia stereoskopowego, czyli obuocznego trudności w spostrzeganiu przedmiotów jako brył oraz określaniu ich wielkości i kształtu, spostrzeganiu przestrzeni jako głębi, ocenie odległości pomiędzy przedmiotami oraz dobrej orientacji w stosunkach przestrzennych.			
--	--	--	--

WADY SŁUCHU

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • Przy łagodnym niedosłuchu (30 – 45 dB) trudności w słyszeniu • i odbiorze mowy z odległości ponad 1 m, • w warunkach lekcyjnych umyka 50% dyskusji, jeśli koledzy mówią zbyt cicho lub nie ma kontaktu z twarzą mówiącego. • W przypadku umiarkowanego stopnia niedosłuchu (50 – 74 dB), bez aparatu słuchowego brak możliwości odbioru treści lekcji niemal w 100 %, możliwość rozumienia tylko głośnej mowy i to odległości do 1 m, trudności z odbiorem i zrozumieniem innych dźwięków z otoczenia oraz wadliwa artykulacja, • zaburzenia mowy (niepłynność mówienia), mały zasób słów i pojęć • trudności z opanowaniem techniki czytania, zwłaszcza czytania ze zrozumieniem • duże trudności w opanowaniu poprawnej pisowni, gramatyki i składni • problemy ze sporządzaniem notatek 	<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne dla odbioru mowy i obserwacji • miejsce w klasie: w pierwszym rzędzie z możliwością obserwowania innych uczniów, • źródło światła powinno znajdować się z tyłu ucznia, możliwość przemieszczania się po klasie, jeżeli coś ważnego w niej się dzieje, możliwość obserwacji twarzy nauczyciela prowadzącego zajęcia (nauczyciel powinien unikać jednoczesnego przemieszczania się po klasie i mówienia oraz objaśniania tematu lekcji, stojąc twarzą do tablicy, tyłem do uczniów). • Potrzeba używania aparatu słuchowego podczas lekcji, systematyczne zajęcia z zakresu tzw. treningu słuchowego w celu maksymalnego wykorzystania aparatu, • regularne zajęcia logopedyczne. • Zapewniony niski poziom hałasu w klasie. • Zachęcanie ucznia do zadawania pytań, 	<ul style="list-style-type: none"> • stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez wszystkie zmysły) • metody praktycznego działania • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) • opis i pogadanka (związane z konkretem) • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metody wykorzystujące ICT (np. Webquest) • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa (w grupach, które często zmieniają swój skład personalny) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aparaty słuchowe i inne urządzenia techniczne odpowiednie do wady słuchu (np. słuchawki) • bezprzewodowy system komunikacji - FM • tablice interaktywne • syntezatory mowy • programy komputerowy do odczytywania tekstu • edytory tekstu • komputerowe translatory • komputery • z oprogramowaniem do odczytywania tekstów • dyktafon • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. • nagrane teksty lektur na nośnikach

<ul style="list-style-type: none"> • trudności w zakresie nauki przedmiotów humanistycznych i preferowanie przedmiotów ścisłych • trudności z percepcją muzyki • problemy ze skupieniem uwagi słuchowej na tekstach słownych • wolniejsze tempo pracy • trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, wymagających jednocześnie słuchania i obserwacji twarzy nauczyciela • trudności w rozumieniu pojęć abstrakcyjnych • trudności w opanowaniu słownictwa w języku obcym • trudności w budowaniu relacji opartych o komunikację werbalną • trudności z kontrolowaniem emocji, labilność emocjonalna 	<ul style="list-style-type: none"> • upewnianie się, czy uczeń nadał za tokiem lekcji (nie pytać, czy zrozumiał dane treści - na tego typu pytanie uczniowie na ogół odpowiadają twierdząco, konstruować pytania tak, aby • odpowiedź wymagała rozwinięcia a nie samego potwierdzenia), • powtarzanie w razie potrzeby przekazywanych informacji, • przygotowywanie i przekazywanie uczniowi z wyprzedzeniem szczególnie trudnych zagadnień, aby mógł się przygotować do lekcji oraz korzystać z zajęć w pełni. • Przy czytaniu lektur czy dłuższych opracowań pisemnych, założenie słowniczka niezrozumiałych zwrotów i pojęć • nieuwzględnianie błędów wynikających z niedosłuchu przy dokonywaniu oceny prac pisemnych • bazowanie na mocnych stronach ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> • systematyczna terapia logopedyczna • elementy integracji sensorycznej 	<p>elektronicznych (e-booki, audiobooki)</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoce audiowizualne • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy
--	---	--	---

UCZEŃ ZDOLNY

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • W obszarze uzdolnień ogólnych ucznia zdolnego charakteryzuje: • łatwość wypowiedzi werbalnych; • bogaty zasób słownictwa; • znajomość pojęć wykraczających poza program nauczania; • szeroki zakres wiedzy z interesujących jednostkę dziedzin; • rozumienie trudniejszych treści niż przeciętni uczniowie; • logiczne wyciąganie wniosków; • szybkie znajdowanie rozwiązań w nowych sytuacjach; • łatwość skupienia uwagi; • spostrzegawczość; • łatwość tworzenia wyobrażeń przestrzennych; • stosowanie skutecznych sposobów uczenia się i zapamiętywania wiedzy; • brak trudności w procesie uczenia się; • wysoki poziom motywacji i samodzielności; • wysoki krytycyzm; • dobrze rozwinięte myślenie logiczne; • oryginalność i elastyczność myślenia 	<ul style="list-style-type: none"> • Inspirowanie do podejmowania samokształcenia: polecenie dodatkowej literatury, źródeł elektronicznych. • Organizacja konsultacji, wizyt eksperckich spoza środowiska szkolnego, np. nauczycieli akademickich, nauczycieli ze szkół wyższego etapu edukacji. • Motywowanie do udziału w wymianie zagranicznej np. w ramach programu Erasmus • Pozyskiwanie dla ucznia środków finansowych w ramach programów, grantów, projektów stypendiów naukowych. • Motywowanie do udziału w olimpiadach i konkursach przedmiotowych. • Docenianie twórczych, innowacyjnych pomysłów, proponowanych przez uczniów. • Unikanie narzucania utartych schematów. • Stymulowanie ciekawości poznawczej uczniów (stawianie problemów do 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywizujące metody nauczania np. Edukacyjny Escape Room, gry dydaktyczne, Kapelusze myślowe de Bono, mapy myśli i in. • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, w tym z wykorzystaniem ICT np. metoda metaplanu, Webquest, Design Thinking • metoda projektu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. • komputery • zasoby Internetu • pomoce audiowizualne • edukacyjne gry komputerowe, gry strategiczne • gry planszowe lub komputerowe tworzone przez uczniów • interaktywne quizy • wyposażenie specjalistycznych pracowni przedmiotowych

<ul style="list-style-type: none"> • W przypadku tzw. uzdolnień kierunkowych, specyfikę funkcjonowania ucznia wyznacza preferowany obszar aktywności np. ucznia uzdolnionego artystycznie cechować będzie: <ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom zdolności manualnych wysoka wrażliwość wizualna wrażliwość estetyczna twórcza wyobraźnia • uzdolnionego matematycznie: <ul style="list-style-type: none"> • umiejętność logicznego myślenia • umiejętność rozpoznawania, rozumienia i stosowania algorytmów • zainteresowanie matematyką • uzdolnionego językowo: <ul style="list-style-type: none"> • szybkie przyswajanie nowego słownictwa i gramatyki • łatwość konstruowania wypowiedzi w obcym języku • rozumienie idiomów i wypowiedzi obcojęzycznych 	<p>rozwiązania, prowokujących do myślenia pytań)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stosowanie w dydaktyce metod aktywizujących, problemowych. • Tworzenie tutoringu rówieśniczego i włączanie ucznia zdolnego do pełnienia takiej funkcji. • Udział ucznia w zajęciach rozwijających uzdolnienia • Wykorzystywanie rozwiązań proponowanych w prawie oświatowym (indywidualny program lub tok nauki, śródroczna promocja do klasy programowo wyższej) 		
--	---	--	--

UCZEŃ ZAGROŻONY NIEDOSTOSOWANIEM I NIEDOSTOSOWANY SPOŁĘCZNIE

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<p>Niedostosowanie społeczne odnosi się do zaburzeń sfery emocjonalno-wolucjonalnej, behawioralnej i osobowości. Przejawia się w postaci trudności w dostosowaniu się do uznanych norm społecznych, zadań życiowych, zaburzonej równowadze poznawczo-uczuciowej, wadliwie zintegrowanych postawach społecznych, nieprzestrzeganiu zasad moralnych, negatywnych lub nieadekwatnych reakcjach na zakazy i nakazy zawarte w przypisanych im rolach społecznych (J. Konopnicki, 1971, O. Lipkowski, 1971, C. Czapów, 1978, L. Pytka, 1986). Najbardziej typowe objawy, jakie mogą towarzyszyć tego rodzaju zaburzeniu, stanowią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niepowodzenia szkolne, negatywizm szkolny, wagary, ucieczki z domu, sporadyczne lub systematyczne picie alkoholu, branie narkotyków lub dopalaczy agresja słowna i fizyczna, niszczenie mienia, kradzieże, przynależność do grup podkulturowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • jasne określanie obowiązujących norm i konsekwentne ich przestrzeganie • omawianie niewłaściwych zachowań raczej w kontakcie indywidualnym niż na forum klasy • zachęcanie do korzystania z pomocy psychologicznej • kierowanie sprawy do sądu w przypadku rodziny dysfunkcyjnej • proponowanie różnych prospołecznych działań • dostrzeganie i nagradzanie pozytywnych zachowań, nieskupianie się na piętnowaniu negatywnych • udział w zajęciach socjoterapeutycznych • stosowanie aktywizujących metod w nauczaniu w celu zainteresowania ucznia nauką • bazowanie na mocnych stronach ucznia, rozwijanie jego zainteresowań • wykorzystywanie w pracy z uczniem elementów kultury (sport, muzyka, komputer, film i in.) • stosowanie wzmocnień pozytywnych 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywizujące metody i formy pracy • metody wykorzystujące ICT np. Webquest) • metoda projektu edukacyjnego • metody działania praktycznego • stwarzanie okazji do wielozmysłowego poznania poprzez wzrok, słuch i dotyk • metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty) • metody waloryzacyjne (z wykorzystaniem kontaktu ze sztuką, np. z muzyką, filmem) • metody wykorzystujące 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, mapy itp.) • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) • filmy i wideoklipy z napisami • zasoby Internetu • terminarze elektroniczne • dyktafony • kalkulator • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy

próby samobójcze, bunt przeciw autorytetom, nieadekwatna samoocena, labilność emocjonalna, reakcje niewspółmierne do bodźca, podatność na wpływy		aktywność ruchową np. gry terenowe <ul style="list-style-type: none">• pokaz i demonstracja• elementy socjodramy	
--	--	---	--

DYSLEKSJA ROZWOJOWA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • wolne tempo uczenia się, pomimo normy intelektualnej (często wręcz wysokiej normy) • osiągnięcia w nauce często poniżej posiadanych możliwości poznawczych • pasywny styl uczenia się • trudności w przetwarzaniu informacji • niski poziom opanowania techniki czytania (tempo, płynność) • problemy ze zrozumieniem treści czytanych tekstów • trudności z prawidłowym spostrzeganiem i różnicowaniem elementów graficznych • trudności z dokonywaniem syntezy skomplikowanych układów na podstawie danych elementów, • trudności w poprawnym budowaniu zdań i zwrotów • trudności w rozumieniu złożonych poleceń słownych • i dłuższych ustnych wypowiedzi • błędy w pisaniu ze słuchu, z pamięci, a także przy przepisywaniu tekstów 	<ul style="list-style-type: none"> • Systematyczne monitorowanie stopnia zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, zwłaszcza podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się posiadaną wiedzą) • zmniejszenie ilości zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy ucznia ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania • preferowanie przy opracowywaniu pisemnych sprawdzianów testów wyboru lub tekstów z lukami (możliwość skupienia uwagi na sprawdzanej tematyce, a nie na samej poprawności pisania) • preferowanie wypowiedzi ustnych, • sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć krótszych partii materiału • ograniczenie bodźców rozpraszających uwagę 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia • stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie) • metody praktycznego działania • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) • opis i pogadanka (związane z konkretem) • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metody wykorzystujące ICT (np. Webquest) 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, mapy itp. • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) • filmy i wideoklipy z napisami • zasoby Internetu • terminarze elektroniczne • dyktafony • kalkulator • edukacyjne gry komputerowe

<ul style="list-style-type: none"> • problemy z przewidywaniem konsekwencji społecznych swojego działania, • niska motywacja • trudności z koncentracją uwagi • słaba organizacja i planowanie pracy • nadpobudliwość, impulsywność • „niezgrabność” ruchowa, trudności w opanowywaniu umiejętności wymagających koordynacji ruchowej np. jazdy na rowerze czy wrotkach, operowania nożyczkami itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • optymalne miejsce dla ucznia w klasie (w pobliżu nauczyciela, co pomoże w lepszej koncentracji) • stosowanie zróżnicowanych metod i form pracy na lekcji w celu zwiększenia motywacji do uczenia się • dostrzeganie i nagradzanie postępów w uczeniu się • unikanie krytyki ucznia na forum klasy 	<ul style="list-style-type: none"> • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	
JĘZYK POLSKI, JĘZYKI OBCE			
<ul style="list-style-type: none"> • trudności w opanowaniu techniki czytania (wolne tempo, zaburzona płynność, niezwracanie uwagi na interpunkcję) • uboższe słownictwo • trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu, • błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę - em • opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab • błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych • trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat • trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, 	<ul style="list-style-type: none"> • wydłużenie czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, • przygotowywanie sprawdzianów w formie testów • rozłożenie w czasie czytania lektur szkolnych lub innych opracowań, uwzględnienie możliwości korzystania • z nagranych lektur • uwzględnianie trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, • częste sprawdzanie zeszytów przedmiotowych ucznia, ustalenie sposobów poprawy błędów, • umożliwienie uczniowi przygotowania się do pisania dyktanda poprzez podanie 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia • stymulacja polisensoryczna • metody praktycznego działania – metoda ćwiczebna • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, itp. • zasoby Internetu • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy • gry terenowe • wycieczki edukacyjne • wyjścia do teatru, kina, na wystawy

<p>zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji</p> <ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, mylenie liter podobnych kształtem lub inaczej ułożonych w przestrzeni b-d-g-p, w-m • błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci • nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania • wolne tempo pisania, męczliwość ręki • obniżona czytelność pisma, nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki • trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych w obcym języku • problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych • trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę 	<p>mu trudniejszych wyrazów, które wystąpią w dyktandzie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • unikanie sytuacji omawiania błędów wobec całej klasy • tworzenie schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych • bazowanie na wzmocnieniach pozytywnych • wspieranie rozwoju mocnych stron ucznia • objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne) 	<ul style="list-style-type: none"> • metoda stacji zadaniowych • metoda impresyjna i ekspresyjna • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	
MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA			
<ul style="list-style-type: none"> • problemy z rozumieniem zadań z treścią • trudności z wykonywaniem działań pamięciowych • problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wydłużenie czasu wykonywania sprawdzianów • rozłożenie w czasie nauki tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych • częste utrwalanie 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia • stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, bryły, schematy itp. • zasoby Internetu • kalkulator

<ul style="list-style-type: none"> • problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, symboli pierwiastków i związków chemicznych) • błędne zapisywanie i odczytywanie liczb wielocyfrowych • przestawianie cyfr (np. 75-57) • nieprawidłowa organizacja przestrzenna zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów • mylenie znaków działań, odwrotne zapisywanie znaków nierówności • nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji • trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii • niski poziom graficzny wykresów i rysunków, nieprawidłowe zapisywanie łańcuchów reakcji chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawdzanie w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych, czy uczeń przeczytał i zrozumiał treść zadania • uwzględnianie trudności związanych z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp. • dzielenie na mniejsze partie materiału sprawiającego • trudność • ocenianie bardziej toku rozumowania niż samego wyniku 	<p>patrzenie, słuchanie i dotykanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • metody praktycznego działania • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metody wykorzystujące ICT (np. Webquest) • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	<ul style="list-style-type: none"> • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy • gry planszowe
GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA			
<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, pojęć z zakresu biologii, chemii, dat i postaci historycznych • trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji) • trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych • trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na 	<ul style="list-style-type: none"> • częste powtarzanie i utrwalanie materiału • stosowanie mnemotechnik ułatwiających zapamiętywanie • uwzględnianie w ocenie trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat • wykorzystywanie w nauczaniu metod aktywnych, tworzenie sytuacji dydaktycznych umożliwiających wielozmysłowe poznanie 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia • stymulacja polisensoryczna • metody praktycznego działania • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, schematy itp. • zasoby Internetu • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy • gry planszowe

<p>mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych • problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków 	<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowane formy sprawdzania wiadomości i umiejętności dla ograniczenia oceniania • na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metody wykorzystujące ICT (np. Webquest) • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	<ul style="list-style-type: none"> • gry terenowe • wycieczki edukacyjne
PRZEDMIOTY ARTYSTYCZNE I WYCHOWANIE FIZYCZNE			
<ul style="list-style-type: none"> • obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych, ale dobra własna inwencja twórcza • i wyobraźnia • trudności z czytaniem nut, odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem • trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych • mylenie prawej i lewej strony • trudności z opanowaniem złożonych sekwencji ruchowych • trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wydłużenie czasu na opanowanie danej umiejętności, • jasne instrukcje do wykonania danej czynności, odwoływanie się do przykładów • dzielenie zadania na etapy • unikanie sytuacji wywierania presji na uczniu do wykonania ćwiczeń sprawiających trudność • bazowanie na wzmocnieniach pozytywnych • unikanie krytyki ucznia na forum klasy • uwzględnianie podczas oceniania stosunku ucznia do przedmiotu, jego poziomu motywacji, wysiłku i przygotowania do zajęć 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia • stymulacja polisensoryczna • metody praktycznego działania – metoda ćwiczebna • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne (ilustracje, modele przestrzenne, plansze, fotografie, itp. • zasoby Internetu • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy • gry terenowe • wycieczki edukacyjne • własne wytwory uczniów

<ul style="list-style-type: none"> • trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.) • niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (rower, deskorolka, narty, snowboard) 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie i nagradzanie zasobów ucznia (wyobraźnia, inwencja twórcza, oryginalność myślenia i in.) 	<ul style="list-style-type: none"> • metoda stacji zadaniowych • metoda impresyjna i ekspresyjna • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	
--	---	---	--

DYSKALKULIA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • trudności w liczeniu • trudności w rozumieniu pojęć matematycznych • trudności w rozpoznawaniu i rozumieniu algorytmów • mniejsza możliwość zapamiętywania dłuższych ciągów liczbowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wydłużenie czasu na wykonywanie działań matematycznych • wyjaśnianie działania algorytmów (na zróżnicowanych przykładach) • ocenianie toku rozumowania, a nie technicznej strony liczenia. • dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu • unikanie krytyki ucznia na forum klasy • bazowanie na wzmocnieniach pozytywnych 	<ul style="list-style-type: none"> • metoda ćwiczebna • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda gier dydaktycznych • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	<ul style="list-style-type: none"> • kalkulator • tablice z wzorami matematycznymi • arkusze kalkulacyjne • gry planszowe • interaktywne quizy

DYSGRAFIA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom graficzny pisma, często nieczytelne pismo • trudności w utrzymaniu się w liniaturze zeszytu 	<ul style="list-style-type: none"> • akceptowanie pisma drukowanego, pisanego na komputerze, zwłaszcza dłuższych wypowiedzi pisemnych (wypracowań, referatów) • zindywidualizowane formy sprawdzania wiedzy np. jeśli pismo jest nieczytelne, uczeń może przeczytać je sam lub odpowiedzieć ustnie z tego zakresu materiału. • nie uwzględnianie w ocenie estetyki pisma, ale jego zawartość merytoryczną • unikanie krytyki ucznia na forum klasy • bazowanie na wzmocnieniach pozytywnych 	<ul style="list-style-type: none"> • metody praktycznego działania – metoda ćwiczebna • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metoda stacji zadaniowych • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	<ul style="list-style-type: none"> • gry planszowe • interaktywne quizy • komputer • z oprogramowaniem „przewidującym” słowa • edytory (umożliwiające sprawdzanie poprawności gramatycznej) • zasoby Internetu • edukacyjne gry komputerowe

DYSORTOGRAFIA

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd. 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie sprawdzianów wymagających uzasadnienia pisowni wyrazów, odwołujących się do znajomości zasad ortograficznych, • odrębne ocenianie merytorycznej strony pracy i poprawności pisowni (ocena poprawności pisowni jest jedynie informacją dla ucznia i podstawą do dokonania poprawy, a nie oceną cząstkową w dzienniku) • umożliwienie uczniom korzystania ze słowników • ortograficznych podczas pisania prac klasowych • unikanie krytyki ucznia na forum klasy • bazowanie na wzmocnieniach pozytywnych 	<ul style="list-style-type: none"> • metody praktycznego działania – metoda ćwiczebna • pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) • opis • metoda obserwacji • metoda projektu edukacyjnego • metoda gier dydaktycznych • metoda stacji zadaniowych • preferowane formy organizacyjne: indywidualna i grupowa 	<ul style="list-style-type: none"> • komputer z oprogramowaniem sprawdzającym poprawność pisowni • gry planszowe • interaktywne quizy • zasoby Internetu • edukacyjne gry komputerowe

ADHD

SPECYFIKA PROBLEMÓW	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYBRANE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	PROPONOWANE ŚRODKI DYDAKTYCZNE
<p>Zaburzenie przejawiające się współwystępowaniem symptomów o utrwalonym charakterze w trzech obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • problemów z koncentracją uwagi (uwaga rozproszona, podatna na zmianę bodźca, trudności z dłuższym utrzymaniem uwagi na wykonaniu zadania) • wysokiego poziomu impulsywności generującego problemy z kontrolą zachowań (uczeń „najpierw działa, a potem myśli”) • nadpobudliwości ruchowej ucznia <p>Uczeń z ADHD charakteryzuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wysokim poziomem energii • labilnością emocjonalną • problemami z zapamiętywaniem generowanymi przez trudności w skupianiu uwagi • trudnościami ze zrealizowaniem przydzielonego zadania do końca • tendencją do częstej zmiany tematu w trakcie rozmowy 	<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie środowiska uczenia się: stały dostęp do planu lekcji, stworzenie planu aktywności ucznia (w tym również zajęć pozalekcyjnych), dbałość o porządek na stanowisku pracy (na stoliku powinny znajdować się tylko rzeczy niezbędne do wykonania konkretnego zadania) • jasno określone polecenia do każdej aktywności • jasno określone zasady zachowania i konsekwentne ich egzekwowanie • dzielenie bardziej złożonych zadań na mniejsze etapy • wzmacnianie pozytywnych zachowań • ćwiczenie umiejętności porządkowania i organizowania swojej wiedzy np. tworzenia notatek • z racji deficytu uwagi systematyczne sprawdzanie czy uczeń zapisał polecenie, zadanie domowe itp. • zapewnienie uczniowi miejsca w klasie blisko nauczyciela • unikanie karania ucznia za objawy niezależne od niego, wynikające ze specyfiki zaburzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • metody bazujące na wielozmysłowym poznaniu • metody aktywizujące • metody oparte na działaniu praktycznym • metoda gier dydaktycznych (w tym gry terenowe) • metody oparte o wykorzystywanie ICT np. Webquest • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) • opis i pogadanka (związane z konkretem) • elementy muzykoterapii • elementy biblioterapii • relaksacja • elementy arteterapii • elementy integracji sensorycznej • elementy socjoterapii 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) • programy komputerowe do odczytywania tekstu • edytory tekstu • terminarze elektroniczne • kalkulatory • edukacyjne gry komputerowe • interaktywne quizy • gry planszowe

<ul style="list-style-type: none"> • hałaśliwością, skłonnością do rozpraszania uwagi kolegów w klasie • zaburzenie może charakteryzować się też niedoborem energii („bujanie w obłokach”, pozorna nieobecność) 	<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie pracy na lekcji stwarzające możliwość mobilności uczniów, dawanie uczniowi szansy na rozładowanie nadmiaru energii poprzez przydzielanie mu zadań wymagających aktywności ruchowej np. rozdawanie kolegom materiałów do zajęć, przyniesienie mapy itp. • wykorzystywanie w dydaktyce metod aktywizujących • stała współpraca między rodzicami i nauczycielami -ustalenie wspólnych zasad pracy z uczniem • wsparcie ucznia w ramach pomocy psychologiczno -pedagogicznej na terenie szkoły 		
---	---	--	--

PODSTAWA PRAWNA

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 373)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1578)

ŹRÓDŁA

- Głodkowska J., Model kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - różnice nie mogą dzielić [w:] Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, Materiały szkoleniowe, cz. I, MEN, Warszawa, 2010
- Skibska J., Dostosowanie przestrzeni szkoły ogólnodostępnej do potrzeb i możliwości ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) W: Racjonalność oraz uwarunkowania procesów terapeutycznych osób niepełnosprawnych, red. Klinik A., Seria Wydawnicza: Problemy edukacji, rehabilitacji i socjalizacji osób niepełnosprawnych. Tom 16, Impuls Kraków, 2013
- Skibska J., Dostosowanie przestrzeni szkoły ogólnodostępnej do potrzeb i możliwości ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) [dostęp online: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/7805/Dostosowanie_przestrzeni_szkoly_300_50.pdf?sequence=1]

Specjalistyczne Centrum
Wspierające Edukację Włączającą
w Sosnowcu

WWW.SCWEW.SOSNOWIEC.PL

egzemplarz bezpłatny

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

